

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin

Fråga om förutsättningar för att utfärda ett strafföreläggande förelegat samt synpunkter på en åklagarens beslut att inte väcka åtal när den misstänkte bestred föreläggandet

Anmälan

AA framförde i en anmälan till JO klagomål mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten, internationella åklagarkammaren i Stockholm, och Kustbevakningen. Han var missnöjd bl.a. med att åklagaren utfärdat ett strafföreläggande avseende brott mot miljöbalken och en dryg månad senare, sedan han bestritt strafföreläggandet, beslutade att inte väcka åtal.

Utredning

Handlingar i åklagarkammarens ärende 109-663-05 infordrades. Muntliga upplysningar inhämtades också från kammaråklagaren BB.

Av utredningen framgick följande. Den 8 juli 2005 påträffades AA av Kustbevakningen på ön Skötskär i Värmdö kommun. Kustbevakningen rapporterade honom för att ha förtöjt och landstigit inom fågelskyddsområde. Förundersökning inleddes av Polismyndigheten i Stockholms län, och BB övertog i oktober 2005 förundersökningsledarskapet.

Vid ett förhör den 1 november 2005 förnekade AA brott mot miljöbalken, eftersom han varken handlat uppsåtligt eller oaktsamt. Han uppgav att han inte hade sett några skyltar om att han befann sig i ett fågelskyddsområde. Den 7 november 2005 kontrollerade en patrull från sjöpolisen skyltningen utmed den väg som AA angett att han färdats och vid den plats där han stigit iland. Det konstaterades att det inte fanns någon skyltning på Skötskär och inte heller några bojar eller läsbara skyltar efter färdvägen. På en kobbe mitt emot Skötskär fanns en stolpe utan skylt. Den 6 december 2005 utfärdade BB ett strafföreläggande avseende brott mot miljöbalken. Sedan AA bestritt strafföreläggandet beslutade BB att inte väcka åtal.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande över vad som framförts i anmälan om åklagarens handläggning av ärendet.

Åklagarmyndigheten (vice riksåklagaren CC) inkom med ett remissvar, till vilket var fogat yttranden av chefsåklagaren DD och BB.

I ett beslut den 28 september 2007 anförde *chefsJO Melin* följande.

Bedömning

Enligt 48 kap. 5 § rättegångsbalken får strafföreläggande inte utfärdas om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger.

Den omständigheten att förutsättningar för allmänt åtal föreligger är emellertid inte tillräckligt för att strafföreläggande skall få utfärdas. I förarbetena till rättegångsbalken framhölls att om saken är tvivelaktig bör åklagaren inte använda sig av strafföreläggande i förhoppning att den misstänkte skall godkänna detta (NJA II 1943 s. 604). Det finns dock inget formellt krav på att den misstänkte skall ha erkänt gärningen för att strafföreläggande skall få utfärdas.

JO har i ett tidigare ärende, som handlade om giltigheten av ett utländskt körkort och utländsk bilregistrering, ansett att det måste krävas att den misstänkte i huvudsak har vitsordat de faktiska omständigheterna som konstituerar brott för att ett strafföreläggande skall få utfärdas (JO 1981/82 s. 98). Omständigheterna i det ärendet var dock särpräglade bl.a. på det sättet att rekvisiten var svårtolkade. Det nämnda JO-uttalandet har av Peter Fitger ansetts kunna leda till en alltför restriktiv tillämpning av reglerna om strafföreläggande (Rättegångsbalken, del 3, s. 48:16). Peter Fitger menar att utgångspunkten i stället borde vara att strafföreläggande inte skall användas, om det finns osäkerhetsmoment beträffande den eventuella utgången av en alternativ domstolsprocess vilka är så betydande att de inte kan godtas med hänsyn till brottets art och påföljdens storlek. Särskilt beträffande skuldfrågan anges att något osäkerhetsmoment knappast torde få förekomma.

JO har i ett senare ärende modifierat den tidigare ståndpunkten något (JO 1990/91 s. 61) och har därvid bl.a. uttalat att ett blankt förnekande i ett rutinartat mål om t.ex. hastighetsöverträdelse inte i sig bör utgöra något hinder mot att strafföreläggande utfärdas, om bevismaterialet är sådant att man kan utgå från att en domstolsprövning leder till en fällande dom. Om den misstänkte emellertid anför omständigheter som enligt hans egen uppfattning talar för att han inte begått gärningen bör åklagaren, förutom att pröva bärkraften av de argument som den misstänkte fört fram, även beakta att sannolikheten i dessa fall torde vara stor att strafförelägandet inte kommer att godkännas med åtföljande fördröjning av lagföringen.

Jag har inte någon annan uppfattning än den som kom till uttryck i det sistnämnda beslutet och anser även att den utgångspunkt som Peter Fitger formulerat väl beskriver den avvägning som åklagaren har att göra vid ställningstagandet i ett enskilt fall om ett strafföreläggande bör utfärdas eller inte. Jag noterar också att det i Riksåklagarens handbok för handläggning av strafföreläggande, 1998-07-01, ges uttryck för en liknande uppfattning (avsnitt 1.3.1).

BB har inte närmare redogjort för vilka överväganden han gjorde vid utfärdandet av strafföreläggandet utöver att han fann de faktiska omständigheterna klarlagda och därför utfärdade ett strafföreläggande.

Enligt min mening fanns det redan vid tiden för utfärdandet av strafföreläggandet betydande osäkerhetsmoment beträffande utgången av en alternativ domstolsprocess. Sannolikheten för att AA skulle godkänna ett strafföreläggande måste också ha framstått som liten. BB borde därför inte ha utfärdat något strafföreläggande.

Sedan AA bestritt föreläggandet beslutade BB, efter att ha varit i kontakt med en tjänsteman vid Kustbevakningen, att inte väcka åtal. Detta kan inte uppfattas på annat sätt än att han omprövade sitt tidigare beslut av innebörd att förutsättningar för att väcka allmänt åtal förelåg.

Som Åklagarmyndigheten angett kan en åklagare inte själv ändra ett av honom fattat beslut utan att det har tillkommit någon ny omständighet. En förnyad rättslig analys eller en ny analys av bevisläget anses inte utgöra en sådan ny omständighet. Jag instämmer i myndighetens bedömning, att det förelåg huvudsakligen samma underlag vad avser skyltningen på platsen när strafföreläggandet utfärdades som när BB beslutade att inte väcka åtal. Det har således inte varit fråga om att nya omständigheter tillkommit som kunnat motivera en annan bedömning. Förutsättningar har därför saknats för BB att ompröva sitt beslut.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i vad jag ovan har anfört.